

ВІЙСЬКОВІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ

Ілля **МАКОВЕЦЬКИЙ**

здобувач освіти спеціальності «Правоохоронна діяльність»

Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола

Науковий керівник: Тетяна МЕЛЬНИК

викладач юридичних дисциплін, старший викладач

Актуальність теми. Відповідно до ст. 17 Конституції України, «Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України» [1]. Цей конституційний припис деталізовано в Законі України «Про Збройні Сили України», згідно з частин 1-2 ст. 1 якого, саме це військове формування забезпечує стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, а також бере участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Стан наукових досліджень. Проблематику військової служби й статусу військовослужбовців вивчали: В.М. Александров (військова служба як особливий вид державної служби в Україні), І.Ф. Корж (військова служба в Україні: вступ, просування, припинення), В.Й. Пашинський (конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні), та ін. Адміністративно-правовий статус військовослужбовця ЗСУ досліджували С.О. Іщенко, В. Коваль.

Мета дослідження – визначити поняття, розкрити сутність та принципи адміністративної відповідальності військовослужбовців ЗСУ як невід'ємного складника адміністративно-правового статусу цієї категорії осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, хочемо акцентувати, що адміністративна відповідальність виконує важливу суспільну місію і за своєю сутністю й призначенням є соціально-правовим, а не

суто правовим явищем. Це зумовлено завданням Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), якими, відповідно до ст. 1 якого, є: «охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством» [1].

Наразі не можна не погодитися з науковою позицією В.О. Кондратьєва і О.І. Петрової, на думку яких, адміністративна відповідальність – важливий інструмент розбудови України як правової держави, оскільки, застосування цього виду примусу дозволяє здійснювати управління загальносуспільними справами, зокрема і щодо забезпечення захисту прав та свобод людини. Саме у цьому згадані вчені вбачають суспільне призначення адміністративної відповідальності [2, с. 79]. Згідно зі статтею 26 Закону України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України», залежно від характеру вчиненого правопорушення та провини, військовослужбовці несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом [3].

Деякі ускладнення у практичній реалізації цього припису виникають у зв'язку з необхідністю чіткого й однозначного розрізнення адміністративної відповідальності (відповідальності за військове адміністративне правопорушення) та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців ЗСУ. До критеріїв розмежування наразі відносять такі, як: характер вчиненого правопорушення; коло осіб, яких може бути притягнуто до відповідальності (суб'єкти відповідальності); види стягнень, передбачені до застосування до правопорушника; суб'єкти, які мають право накладати адміністративне або дисциплінарне стягнення [4, с. 7].

Те, що військовослужбовці ЗСУ притягуються до адміністративної відповідальності лише за вчинення військових адміністративних правопорушень, тобто вчинених під час виконання ними військового обов'язку шляхом проходження військової служби, є істотною ознакою і водночас принципом адміністративної відповідальності військовослужбовців ЗСУ.

У пункті 45 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення». Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміністративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках [5]: а) правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби; б) порушення публічного порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини; в) правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку.

Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку. Тому, з метою посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни, для забезпечення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» [6].

Ось уже третій рік триває неоголошена кровопролитна війна, на якій щоденно гинуть десятки українських воїнів. Саме тому, переконані, що на

сучасному етапі розвитку нашої країни одним із найважливіших питань її розвитку виступає реформування Збройних Сил України, перехід їх на новий якісний й високий професійний рівень, на удосконалену законодавчу базу, що потребує нагального перегляду чинного національного військового законодавства та встановлення нових військово-правових норм.

За загальним правилом, адміністративну відповідальність військовослужбовців передбачає стаття 15 КУпАП [1]. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» від 05.02.2015 № 158-VIII [7] КУпАП було доповнено цілою главою 13-Б, яка носить назву «Військові адміністративні правопорушення». Нормами даної глави законодавець уперше запровадив відповідальність за наступні види військових адміністративних правопорушень:

- ст. 172¹⁰ – відмова від виконання законних вимог командира/начальника;
- ст. 172¹¹ – самовільне залишення військової частини або місця служби;
- ст. 172¹² – необережне знищення або пошкодження військового майна (бойових припасів, зброї, засобів пересування, військової/спеціальної техніки чи іншого військового майна);
- 172¹³ – зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем;
- 172¹⁴ – перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень;
- 172¹⁵ – недбале ставлення до військової служби;
- 172¹⁶ – бездіяльність військової влади;
- 172¹⁷ – порушення правил несення бойового чергування;
- 172¹⁸ – порушення правил несення прикордонної служби;
- 172¹⁹ – порушення правил поведження зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення;

– 172²⁰ – розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів.

Аналіз змісту глави 13-Б КУпАП «Військові адміністративні правопорушення» засвідчує принцип співмірності провини/шкідливості правопорушення та власне покарання. Реалізується цей принцип шляхом обрання органом/посадовою особою, уповноваженим накладати певне стягнення, однієї з альтернативних санкцій – накладання штрафу або арешт з утриманням на гауптвахті.

Найбільш частішими є правопорушення за ст. 172¹⁰, 172¹¹ та 172²⁰ КУпАП (відмова від виконання законних вимог командира (начальника), самовільне залишення військової частини або місця служби та розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів) тому більш детально їх опрацюємо.

Висновки. Адміністративна відповідальність військовослужбовців ЗСУ – це різновид адміністративної відповідальності, до якої можуть притягуватися чітко визначені законом суб'єкти – власне військовослужбовці ЗСУ, а також спеціальні суб'єкти – військові службові особи. Адміністративна відповідальність військовослужбовців ЗСУ настає за вчинення військового адміністративного правопорушення – протиправної винної (умисної або необережної) дії чи бездіяльності військовослужбовця, за яку передбачено адміністративну відповідальність, визначену главою 13-Б «Військові адміністративні правопорушення» КУпАП.

На жаль за умов воєнного стану, через нестачу часу такі правопорушення не досліджуються командирами у повній мірі, не завжди є достатня кількість доказової бази, яка на сто відсотків доводить вину військовослужбовця і це є прогалиною. Всю цю ситуацію рятує право військовослужбовця на оскарження рішення стосовно нього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

2. Кондратьєв В.О., Петрова О.І. Удосконалення та розвиток правового регулювання адміністративної відповідальності як перспектива забезпечення надійного захисту прав і свобод людини і громадянина. *Вісник ДонНУЕТ*. 2013. № 2 (58). С. 78–85.

3. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999. № 548-IV в редакції від 21.03.2022. URL: <http://surl.li/fyknb>

4. Військові адміністративні правопорушення за законодавством України. Загальні поняття, адміністративно-правова характеристика, нормативно-правове забезпечення, особливості правозастосування під час воєнного стану, актуальна судова практика. / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 516 с.

5. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 22-23, ст.197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період: Закон України від 16 березня 2017 року № 1952-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 17, ст. 205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-19#top>

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період: Закон України від 5 лютого 2015 року № 158-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 13, ст. 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-19#top>

